

Imdhíontaí do dhéagóirí idir 14 agus 18 bliain d'aois

Irish translation of *Teenage immunisations for ages 14 to 18*

Intreoir

Is le haghaidh déagóirí idir 14 agus 18 bliain d'aois, agus a dtuismitheoirí an treoir seo. Tugann sé eolas maidir le:

- na himdhíontaí a thugtar do dhéagóirí, agus iad fós ar scoil de ghnáth;
- cén fáth a bhfuil gá leis an imdhíonadh seo;
- cad iad na fo-éifeachtaí a d'fhéadfadh a bheith leo.

Chomh maith leis sin tugann an treoir seo freagraí ar chuid de na ceisteanna is coitianta maidir leis na himdhíontaí seo.

Má tá ceisteanna ar bith agat nó má tá a thuilleadh eolais uait, labhair leis an altra sa scoil s'agat, nó leis an dochtúir nó leis an altra ag an ionad leighis ginearálta s'agat. Fosta is féidir leat cuairt a thabhairt ar:

www.immunisation.nhs.uk nó
www.dhsspsni.gov.uk/phealth

Cén fáth a mbíonn imdhíonadh de dhíth orainn?

Tá sé mar thoradh ar an chlár náisiúnta imdhíonta go bhfuil na haicídí contúirteacha teiteanas, díftéire agus polaimiailíteas imithe ar fad nach mór ón Ríocht Aontaithe. Ach d'fhéadfadh na haicídí seo filleadh - tá siad i

gcónaí san Eoraip agus ar fud an domhain. Sin an fáth go bhfuil sé chomh tábhachtach sin tú féin a chosaint orthu. Sa Ríocht Aontaithe coinnítear na haicídí seo faoi smacht ag na rátaí arda imdhíonta.

Cad é mar a théann an t-ímhíonadh i bhfeidhm?

Istigh sna vacsaíní bíonn píosa beag den bhaictéar is cúis leis an aicíd, nó mionmhéideanna de na ceimicí a thagann ón bhaictéar. Feidhmíonn na vacsaíní trí chóras imdhíonachta na colainne a spreagadh le hantashubstaintí (substaintí a throideann i gcoinne ionfhabhtuithe agus aicídí) a dhéanamh. Mar sin de má bhíonn tú i dtadhall leis an ionfhabhtú, aithneoidh na hantashubstaintí é agus déanfaidh siad tú a chosaint.

An vacsaín Td/IPV

Déanann Td/IPV, a thugtar san aon instealladh amháin, an chosaint a fuair tú mar leanbh ar theiteanas (T), ar dhíftéire (d) agus ar pholaimiailíteas (IPV - vacsaín díghníomhaithe polaimiailítis) a neartú.

Cad iad na haicídí a choscfar ag Td/IPV?

Teiteanas

Is aicíd phianmhar é an teiteanas a théann i bhfeidhm ar na matáin agus is féidir leis fadhbanna anáilaithe a chruthú. Tarlaíonn ionfhabhtú nuair a fhaigheann frídíní sa chré agus in aoileach isteach sa chorp trí ghearradh nó dó craicinn. Téann teiteanas i bhfeidhm ar an néarchóras lárnach agus is féidir leis bheith marfach.

Diftéire

Is aicíd thromchúiseach í an diftéire a thosaíonn amach de ghnáth le scornach nimhneach agus is féidir leis gabháil ar aghaidh go tapaidh go gcruthaíonn sé fadhbanna anáilaithe. Is féidir leis damáiste a dhéanamh don chroí agus don néarchóras agus is féidir leis bheith marfach sna cásanna is troime. Sular tugadh an vacsaín diftéire isteach bhí suas le 1,500 cás diftéire i dTuaisceart Éireann in aghaidh na bliana.

Polaimiaillíteas

Is víreas é an polaimiaillíteas a dhéanann ionsaí ar an néarchóras agus is féidir leis pairilís a chur ar na matáin. Má théann sé i bhfeidhm ar mhatáin chliabhraigh nó ar an inchinn is féidir leis an polaimiaillíteas an duine a mharú. Sular tugadh an vacsaín polaimiaillítis isteach bhí suas le 1,500 cás de phairilís pholaimiaillítis i dTuaisceart Éireann in aghaidh na bliana.

Ceisteanna coitianta

Má tugadh imdhíonadh dom i gcoinne teiteanais, diftéire agus polaimiaillítis agus mé i mo leanbh an bhfuil cosaint agam go fóill?

Seans go bhfuil cosaint áirithe agat fós. Ach tá an teandáileog seo de dhíth ort leis an ghnáthimdhíonadh s'agatsa a iomlánú agus ar mhaithe le cosaint fhadtéarmach a thabhairt duit.

Cá mhéid teandáileog atá de dhíth orm?

Tá cúig dháileog de na vacsaíní teiteanais, diftéire agus polaimiaillíteas ag teastáil ar mhaithe leis an imdhíonacht s'agat a neartú agus a bhuanú. Ba chóir go raibh:

- an chéad trí dháileog agat agus tú i do leanbhán;
- an ceathrú dáileog nuair a bhí tú idir trí agus cúig bliana d'aois, sular thosaigh tú ar ghabháil chun na scoile;
- an cúigiú dáileog anois.

Ní ghnáth go mbeadh níos mó ná cúig dháileog den vacsaín teiteanais, diftéire agus polaimiaillítis de dhíth ort i rith do shaoil ach b'fhéidir go mbeadh dáileoga breise de dhíth ort agus tú ag dul ar cuairt chuig tíortha faoi leith. Déan sin a chinntiú leis an bhanaltra ag an ionad leighis s'agat.

Má cheapann tú nach bhfuair tú aon cheann de na dáileoga s'agatsa labhair le haltra na scoile nó le do dhochtúir.

Cén dóigh a dtabharfar an teandáileog Td/IPV dom?

Gheobhaidh tú instealladh amháin i do sciathán uachtarach. Ní maith le duine ar bith instealladh a fháil ach beidh sé iontach gasta. Baintear úsáid as snáthaid bheag ach níor chóir go mothófá ach mionphriocadh bioráin. Má tá tú rud

beag néirbhíseach mar gheall ar an instealladh inis an méid sin don bhanaltra nó don dochtúir roimh ré.

An bhfuil fáthanna ar bith nár choir domh an t-imdhíonadh a fháil?

Is beag ar fad na fáthanna nach dtabharfaí an t-imdhíonadh duit. Ba chóir duit eolas a chur ar an dochtúir nó ar an bhanaltra s'agat má:

- tá teocht an-ard nó fiabhras ort;
- bhí taomanna nó arraingeacha ort;
- bhain aon imdhíonadh fhrithghníomh trom asat;
- bhí ailléirge throm agat do aon rud;
- bhí neamhord fuilithe agat;
- bhí aon chóireáil le haghaidh ailse agat ;
- tá aon ghalar ort a théann i bhfeidhm ar an chóras imdhíonachta (mar shampla leicéime, VEID nó SEIF);
- tá cógas ar bith á ghlacadh agat a imríonn tionchar ar an chóras imdhíonachta (mar shampla stéaróidí ard-dáileoige nó cóireáil a thugtar tar éis trasphlandáil orgáin nó le haghaidh ailse);
- tá tú ag iompar clainne;
- tá aon ghalar tromchúiseach eile ort.

Ní chiallaíonn sé i gcónaí sna cásanna seo nach féidir imdhíonadh a thabhairt duit ach is

cuidiú leis an dochtúir nó leis an altra an t-eolas agus iad ag roghnú na himdhíontaí is fearr a oireann duit agus más cóir dóibh aon chomhairle eile a thabhairt duit. Ní cúis í in am ar bith stair tinnis an teaghlaigh gan imdhíonadh a thabhairt duit.

An mbíonn fo-éifeachtaí ar bith leis?

Is minic go mbíonn at áirithe agus deargadh áit a mbíonn an t-instealladh agat. In amanna tagann cnapán beag neamhphianmhar ach is gnách go n-imíonn seo taobh istigh de roinnt seachtainí. Is annamh éifeachtaí níos tromchúisí ná seo ach ina measc bíonn fiabhras, tinneas cinn, mearbhall, masmas agus faireoga ata.

Má bhraitheann tú tinn i ndiaidh duit an t-imdhíonadh a fháil is féidir leat paracéiteamól nó iobúpróifein a ghlacadh. Léigh na nótaí treoracha ar an chlúdach go cúramach agus glac an dáileog a oireann don aois s'agat. Más gá glac an dara dáileog ceithre nó sé huaire ina dhiaidh sin. Má bhíonn teocht ard ort fós i ndiaidh duit an dara dáileog a ghlacadh, labhair le do dhochtúir.

Cuimhnigh air nár chóir duit aon chóigaisí ina bhfuil aspairín a ghlacadh má tá tú faoi 16 bliana d'aois.

Ba chóir duit insint do do dhochtúir má bhíonn aon fhadhb agat a d'fhéadfadh baint a bheith aici leis an imdhíonadh a fuair tú.

An é seo an t-aon imdhíonadh amháin atá de dhíth orm faoi láthair?

Agus an teanndáileog Td/IPV le fáil agat is fiú go mór duit cinntiú leis

an bhanaltra nó leis an dochtúir go bhfuil na imdhíontaí uile agat suas chun dáta, mar shampla MenC agus MMR.

An vacsaín MMR

Tugann MMR cosaint i gcoinne na bruitíní (M), na leicní (M) agus na bruitíní deirge (R rubella).

Tá sé tábhachtach ach go háirithe a chinntiú go bhfuil an t-imdhíonadh MMR s'agatsa iomlánaithe mar go bhfuil roinnt daoine óga ann nach bhfuair dhá dháileog MMR. Tugadh MMR isteach i 1988, agus tugadh an dara dáileog isteach i 1996. Mar sin de má rugadh tú roimh 1992 seans maith nach bhfuair tú ach an t-aon dáileog amháin de MMR.

Má cheapann tú gur amhlaidh atá do chás ba chóir go n-ofrálfá an dara dáileog duit i dtrátha an Td/IPV. Mura dtarlaíonn, cuir ceist ar do dhochtúir nó do bhanaltra mar gheall air.

Más amhlaidh nach bhfuair tú an MMR riamh ba chóir duit dáileog amháin a bheith agat anois agus dáileog eile fá cheann trí mhí.

Is féidir le seachghalair thromchúiseacha a bheith ag an bhruitíneach, an leicneach agus an bhruitíneach dhearg araon.

- Is féidir leis an bhruitíneach bheith mar chúis le hionfhabhtuithe cluaise, fadhbanna riospráide agus meiningítis /enceifilíteas (athlasadh inchinne). Tá baol báis ann i 1 as gach 2,500 - 5,000 cás.
- Is féidir leis an leicneach bheith

mar chúis bhodhaire a mbeidh lán-téarnamh nó leath-théarnamh leis. Chomh maith leis sin is féidir leis a bheith mar chúis le magairlí ata pianmhara ag buachaillí sna déaga agus ag fir agus le hathlasadh na n-ubhagán i gcailíní sna déaga agus i mná. Ba é an chúis ba mhó a bhíodh le meiningíteas víreasach i bpáistí.

- Is féidir leis an bhruitíneach dhearg bheith mar chúis le hathlasadh inchinne agus is féidir leis tionchar a imirt ar théachtadh fola. Is féidir leis an tionchar a bheith aige ar mhná atá ag iompar, ag tarraingt breith anabái, nó is féidir leis fadhbanna móra a chruthú dá leanbháin mar shampla daille, bodhaire, agus fadhbanna croí nó dochar inchinne

An bhfuil fáthanna ar bith ann nár chóir dom an t-imdhíonadh MMR a fháil?

Is beag fáth atá ann nár chóir duit an t-imdhíonadh MMR a fháil ach ba chóir duit an dochtúir nó an bhanaltra a chur ar an eolas má bhaineann ceann ar bith de na cásanna atá luaite ar leathanach 4 leat.

An bhfuil fó-éifeachtaí ar bith ag MMR?

Is annamh ar fad iad fo-éifeachtaí i ndiaidh MMR. Thart fá sheachtain nó deich lá i ndiaidh an imdhíonta d'fhéadfadh sé tarlú go dtiocfadh fiabhras ort, gríos atá cosúil leis an bhruitíneach agus go gcaillfidh tú do ghoile de réir mar a théann cuid de na bruitíní den vacsaín i bhfeidhm ort. Seans go mbeidh cráphíanta agus píanta sna hailt agat.

Thart fá choicís i ndiaidh duit an MMR a fháil tarlaíonn sé go fíor-annamh go dtagann gríos spotaí ort mar a bheadh ballbhrúnna ann mar gheall ar an chuid bhruitíní deirge den vacsaín. Is gnách go dtagann biseach air seo go nádúrtha ach má fheiceann tú spotaí mar seo taispeáin do do dhochtúir iad.

Thart fá thrí seachtaine i ndiaidh an insteallta tarlaíonn sé corruair go dtagann saghas éadrom leicní ort de réir mar a théann cuid de na leicní den imdhíonadh i bhfeidhm ort.

Léiríonn comparáidí a dhéantar idir fo-éifeachtaí MMR agus fo-éifeachtaí na bruitíní, na leicní agus na bruitíní deirge ar an duine gur sábháilte i bhfad an vacsaín ná na haicídí.

Bhí an-chuid scéalta sna meáin le blianta beaga anuas ina ndearnadh ceangail idir MMR agus an t-uathachas i leanbháin. Tá an-chuid fianaise ann, áfach, a léiríonn nach bhfuil ceangail ar bith ann. Féach ar an suíomh www.mmrthefacts.nhs.uk chun tuilleadh eolais a fháil.

Eolas a fháil ar mheiningíteas agus seipticéime

Is é is meiningíteas ann ná at líneáil na hinchinne. Is féidir leis na frídíní céanna is cúis le meiningíteas a bheith ina chúis leis an tseipticéime (nimhiú fola) chomh maith. Is mór an tromchúis iad an meiningíteas agus an tseipticéime araon - is féidir leo a bheith ina gcúis éagumais bhuain nó báis – agus tagann na comharthaí chun

cinn go han-ghasta mar sin ní mór duit cóir leighis a lorg láithreach bonn. Mura bhfuil imdhíonadh i gcoinne meiningítis C faighte agat roimhe seo ba chóir duit seo a fháil anois. Ní thugann an MenC cosaint ach ar shaghas amháin meiningítis agus seipticéime, mar sin de ní mór duit na comharthaí agus na siomptóim a bheith ar eolas agat ar aon chuma.

Cad iad na comharthaí?

D'fhéadfadh siad seo leanas a bheith i measc na gcomharthaí **meiningítis** i leanaí níos sine, i ndéagóirí agus i ndaoine fásta:

- muineál righin (déan cinnte gur féidir leo a nglúine a phógadh nó a gclár d'éadain a chur lena nglúin)
- tinneas cinn atá go dona (ní leor é seo ann féin le cabhair leighis a fháil)
- nuair a ghoileann soilse geala ar na súile
- aiseag
- fiabhras
- a bheith codlatach, gan fhreagairt nó faoi mhearbhall
- gríos

agus bheadh siad seo leanas ina gcomharthaí **seipticéime**:

- a bheith codlatach, gan fhreagairt, dochránta nó faoi mhearbhall
- drochphianta sna sciatháin, sna cosa agus sna hailt
- lámha agus cosa an-fhuar

- crith
- análú gasta
- spotaí dearga nó corcra nach n imíonn nuair a bhrúnn tú iad (déan triail na gloine)
- aiseag
- fiabhras
- buinneach agus crampaí boilg.

Ní mór a mheabhrú nach dtagann gach comhartha atá sa liosta ar gach duine. Má thagann cuid de na hairíonna sa liosta ar dhuine, na spotaí gorma agus corcra go háirithe, faigh cabhair leighis go práinneach. Mura dtig leat teagmháil a dhéanamh le do dhochtúir, nó má tá imní ort go fóill tar éis comhairle a fháil, lean do chomhairle féin agus tabhair an duine go roinn éigeandála an ospidéil is cóngaraí duit.

Má bhrúitear timblear gloine go daingean in aghaidh ghríos seipticéimeach, ní thagann meath ar an ghríos. Beidh tú ábalta an gríos a fheiceáil tríd an ghloine. Má tharlaíonn sé seo, faigh cabhair ón dochtúir láithreach.

Cá háit a bhfaighfidh mé a thuilleadh eolais?

Cuireann an Meningitis Research Foundation agus an Meningitis Trust araon eolas ar fáil maidir le meiningíteas.

Cuir glaoch ar chabhairlíne 24-uair an Meningitis Research Foundation ar 080 8800 3344 nó tabhair cuairt ar an suíomh idirlín www.meningitis.org

Cuir glaoch ar chabhairlíne 24 uair saor in aisce an Meningitis Trust ar 0800 028 18 28 nó tabhair cuairt ar an suíomh idirlín www.meningitis-trust.org

Is féidir leat comhairle a lorg fosta ar do dhochtúir, ar d'altra cleachtais nó ar chuiditheoir sláinte

Gnáthchlár imdhíonta na hóige

Nuair atá imdhíonadh le déanamh	Na galair a dtugann an vacsaín cosaint ina n-aghaidh	An dóigh a dtugtar é
2 mhí d'aois	Diftéir, teiteanas, pertussis (triuch), polaimiaillíteas agus Hib Ionfhabhtú níumococach	Instealladh amháin Instealladh amháin
3 mhí d'aois	Diftéir, teiteanas, pertussis, polaimiaillíteas agus Hib Meiningíteas C	Instealladh amháin Instealladh amháin
4 mhí d'aois	Diftéir, teiteanas, pertussis, polaimiaillíteas agus Hib Meiningíteas C Ionfhabhtú níumococach	Instealladh amháin Instealladh amháin Instealladh amháin
12 mí d'aois	Hib agus meiningíteas C	Instealladh amháin
15 mí d'aois	Bruitíneach, leicneach agus rubella Ionfhabhtú níumococach	Instealladh amháin Instealladh amháin
3 go 5 bliana d'aois	Diftéire, teiteanas, pertussis, polaimiaillíteas agus Hib Bruitíneach, leicneach agus rubella	Instealladh amháin Instealladh amháin
14 go 18 bliana d'aois	Diftéir, teiteanas, agus polaimiaillíteas	Instealladh amháin

Más amhlaidh nach bhfuair tú riamh aon cheann de na vacsaíní seo níl sé rómhall in am ar bith iad a fháil. Déan cinnte ach go háirithe go bhfuil an MenC agus dhá dháileog den MMR faighte agat. Mura bhfuil do chuid vacsaíní uilig faighte agat, nó mura bhfuil tú cinnte, labhair le do dhochtúir nó le banaltra na scoile.

Má tá a thuilleadh eolais uait maidir leis an imdhíonadh tabhair cuairt ar shuíomh an DHSSPS www.dhsspsni.gov.uk/phealth nó an suíomh náisiúnta imdhíonaithe

www.immunisation.nhs.uk nó www.mmrthefacts.nhs.uk

Produced by the Health Promotion Agency for Northern Ireland on behalf of the Department of Health, Social Services and Public Safety and the four Health and Social Services Boards. Crown Copyright material reproduced with the permission of the Controller of HMSO and the Queen's Printer for Scotland.

